

Forslag

til

Lov om den skatteyderbetalte videnskabelige forskning.

Fremsat den 4. december 1975 af *Wamberg* (FP), *Svend Andersen* (Roskilde amt) (FP), *Hölge* (FP), *Eva Rothenborg* (FP) og *Jytte Røge* (FP).

§ 1. Den samlede skatteyderbetalte årsbevilling til forskning andrager fra 1. april 1976 maksimalt 800 millioner kroner (april 1975-møntværdi).

§ 2. Fordelingen af det løbende og de to følgende finansårs skatteydertilskud foretages af folketingets udvalg angående videnskabelig forskning. Udvalget får til sin rådighed en kontraktansat forskningsdirektør,

der tillige påser bevillingernes behørig anvendelse og i tvivlstilfælde aflægger rapport til folketingsudvalget, der frit kan tilbagekalde meddelte tilskudstilsagn.

§ 3. Den mellem undervisning, forskning og administration for offentligt ansatte med forskningspligt eksisterende arbejdstidsfordelingskvota 50-40-10 ophæves.

Bemærkninger til lovforslaget.

Almindelige bemærkninger.

Der foreligger for folketingets forskningsudvalg en lang række betænkninger, hvoraf det bl. a. fremgår,

at et lille samfund på ca. 5 millioner indbyggere har begrænsede ressourcer til rådighed også til forskning, og at de midler, der kan afsættes til formålet, derfor må anvendes så effektivt som muligt, hvilket forudsætter politisk styring, jfr. bl. a. Statsrevisorernes beretning II af 7. april 1975 om Forskningsinstitutionerne,

at det er nærmest umuligt at få noget overblik over, hvor meget skatteyderne på årsbasis betaler til forskningen,

at det hidtil har været lige så umuligt at få bare tilnærmelsesvis overblik over, om de meget betydelige skatteydermidler, der årligt ofres på forskningen, kunne udnyttes meget mere hensigtsmæssigt,

at det i vidt omfang er dokumenteret, at skatteydermidler under påskud af den magiske glose „forskning“ bevilges og anvendes til samfundsnedbrydende virksomhed eller uvidenskabelig såkaldt projektforskning, hvorved reelle videnskabelige forskningsopgaver ikke i tilstrækkelig grad har

mulighed for at opnå den ønskelige støtte, der ellers ville være mulig,

at forslagsstillerne er af den opfattelse, at de for samfundet nødvendige besparelser i den offentlige sektor også må angå forskningen, og at dette kan gennemføres uden skade for den reelle videnskabelige forskning, men nødvendigvis forudsætter en fast politisk vilje til at gennemføre kontrol med og styring af de bevilgede skatteydermidler, der benyttes til forskning,

at det er en kendsgerning, at de midler, der hidtil er bevilget, stort set fordeles med ca. 70 pct. til underviseres i realiteten ukontrollable forskning, ca. 10 pct. til Risø og ca. 20 pct. til anden form for forskning. Forslagsstillerne er af den opfattelse, at disse fordelingskvotienter giver dårlig anvendelse af de knappe statsmidler, og at det specielt er tvingende nødvendigt, at der sker en total adskillelse mellem undervisning og forskning samt foretages en nyvurdering af, om prestigeprojektet Risø — mindesmærket over Niels Bohr — fortsat skal favoriseres på andre forskningsopgavers bekostning.

Det er nødvendigt, at en enkelt person — forskningsdirektøren — forbereder den årlige forsk-

ningsstøttefordelingslov og prioriterer de forskningsopgaver og -områder, samfundet med skatteydermidler skal støtte.

Det er ligeledes nødvendigt, at der fremtidig gennemføres bedre kontrol med, at bevilgede beløb anvendes til de formål, hvortil de er bevilget.

Den endelige afgørelse må ligge hos folketinget. Situationer svarende til filmfondmiseren (Thorsen-filmen) må ikke kunne opstå.

Det er et for længst erkendt misgreb at indføre en arbejdstidsfordelingskvota mellem undervisning, forskning og administration. En dygtig underviser behøver nødvendigvis ikke at være udstyret med evner som forsker og omvendt.

Forskning forudsætter evne til at tænke i nye baner. Langt fra alle er udstyret med sådanne evner, og langt færre — om overhovedet nogen — kan forske på „kommando“ 40 pct. af den ugentlige eller månedlige arbejdstid.

Ægte forskere arbejder ofte uafladeligt i lange perioder med bestemte opgaver uden skelen til arbejdstid på 40 timer ugentlig. De bør ikke være tvunget til afbrydelser, som tvungen undervisningspligt vil være. Modsat er det urimeligt, at dygtige undervisere skal bruge tid på en forskning, som de mangler forudsætninger og evner til at beskæftige sig med.

Studerendes interesse for bestemte uddannelser ændrer sig som bekendt. Ansættelse af nye undervisere inden for bestemte studier bliver derfor nødvendig. Kræves der nyansat én underviser, skal der altså — hvis fordelingskvotaen 50-40-10 opretholdes — ansættes to. Fordi studentertallet i sociologi stiger kraftigt, er det ikke ensbetydende med stigende nødvendighed for skatteyderstøtte til forskning inden for faget.

Samtlige universiteter og højere læreanstalter har fået tildelt diverse former for forskningsstillinger, hvis indehavere har forskellige titler: lektor, adjunkt o. s. v. Et ikke ubetydeligt antal af disse har opnået kontrakt eller tjenestemandsansættelse uden at være i besiddelse af evner som forskere. Sådanne personers ansættelsesforhold bør kunne bringes til ophør. Regler herfor må fastsættes, jfr. bl. a. side 15 i indstilling fra et af planlægningsrådet for forskningen nedsat udvalg vedrørende forholdet mellem forskningsrådene og de højere uddannelsesinstitutioner om „Styring af universitetsforskningen“.

Forslagsstillerne er 100 pct. enige i, at staten ikke på nogen måde skal gribe ind mod forskningens frihed. Dette spørgsmål berøres da heller ikke på nogen som helst måde ved nærværende forslag, der alene angår den skatteyderbetalte forskningsvirk-

somhed. Den, der vil forske for egne midler, må frit gøre det (alene under iagttagelse af samfundets almindelige sikkerhedsregler til forebyggelse af brande o. s. v.). Forslagsstillerne går endda det skridt videre, at de med sympati vil lette kontraktforskningens vilkår — altså forskning, der foretages på offentlige læreanstalter og andre institutioner i henhold til aftaler med erhvervsliv eller andre, der fuldt ud skadesløsholder de offentlige kasser for de med forskningsprojekterne forbundne udgifter. Sådanne kontraktforskning er derfor ikke omfattet af det foreliggende forslag.

Bemærkninger til lovforslagets enkelte paragraffer.

Til § 1.

Det er åbenbart, at en af de store samfundsøkonomiske sygdomme i de kommende år kan blive, at bevillingerne til de enkelte udgiftsområder inden for den offentlige sektor løber grassat uden fornøden hensyntagen til helheden. Til helbredelse af allerede indtrådte sygdomstegn i så henseende og til forebyggelse af, at det går værre, må der område for område fastsættes maksimumsrammer for, hvor mange skatteydermidler der kan afses til det pågældende område. Fremskridtspartiet er fuldt ud opmærksom på, at det ville være muligt at drive forskning for hundrede gange det samlede danske nationalprodukt. Det er bare nødvendigt, at folkettinget sætter en fast ramme for, hvor meget der skal afses til dette formål.

Til § 2.

Når der må foretages en meget kraftig rationering af forskningspengene sammenlignet med, hvad der kunne stilles krav om, må det organ, som træffer afgørelserne om, hvilke forskningsprojekter der ikke kan fremmes, være i nøjeste daglig kontakt med landets øverste finansbevillingsmyndighed, nemlig folkettinget.

Det ligger selvsagt under alle omstændigheder i folketingets magt efter tingets til enhver tid værende sammensætning at fordele forskningsmidlerne, som tinget finder rettest. Efter fremskridtspartiets mening må følgende hensyn være afgørende:

a. Projektets udsigt til rent objektivt at gøre nytte. Ideologiskfarvede forskningsprojekter og forskningsarbejde, som for eksempel kendetegner institutter som Roskilde universitetscenter og socialforskningsinstituttet, bør derfor ikke have bevågenhed ved midlernes fordeling, hvorimod forskning til fremme af sygdomsbekæmpelsen og energibesparelser er eksempler på områder, hvor

der ikke består politisk uenighed inden for befolkningen om det hensigtsmæssige i at anvende skatteydermidler.

- b. De få danskere i hver enkelt forskergeneration, som viser sig at have kvalifikationer i international topklasse, bør så vidt muligt ikke hæmmes af manglende bevillinger. Derfor må der vises særlig imødekommenhed over for nu- og fremtidens danskere af klassen Ole Rømer, Otto Jespersen og Niels Bohr.
- c. De områder, hvor dansk forskning ser ud til at være med i den førende verdensudvikling, skal også begunstiges, såsom transplantation (Århus universitet), teoretisk fysik (instituttet på Blegdamsvej) og datalogi (Regnecentralen). Når vi således på enkelte snævert afgrænsede spidsområder leverer en særlig indsats, må vi på langt flertallet af forskningsområder nøjes med at uddanne folk, som er gode nok til via det japanske modelforbillede blot at oversætte og popularisere udlandets forskningsresultater.
- d. Når der i medfør af de synspunkter, der er gjort gældende under a-c, er anskaffet særskilt apparatur, vil nye forskningsprojekter, der kan udnytte dette apparatur, forholdsvis kunne udføres væsentligt billigere end forskningsprojekter på områder, der kræver ny apparaturbygning, og ud fra en sådan snusfornuftig økonomisk betragtning må disse forskningsprojekter derfor nyde forrang.

Det findes utilfredsstillende at opretholde det svulmende administrationsapparat med de mange forskningsråd, hvor risikoen er nærliggende for, at der indgås usaglige studehandler om, at hvert enkelt område bliver tilgodeset med forholdsmæssige bevillinger, måske for at give et andet område, der videnskabeligt set ikke er tilstrækkelig stærkt, særfordele, som alene er personligt begrundet. Derfor foreslås den administrative del af sagen løst således, at det bliver én forskningsdirektør, der sættes i fokus.

Til § 3.

Forslagets tekst nævner alene den almindelige arbejdstidsfordelingskvota, men forekommer der administrative kvotaer med andre fordelingstal, må de naturligvis også væk. Det centrale er, at den obligatoriske sammenkædning af undervisning og forskning ikke har tilstrækkelig meget for sig til, at den bør bevares, men der kan naturligvis fortsat blive tale om, at en begrænset del af forskningsmidlerne bruges til kandidatstipendier. Derimod finder forslagsstillerne ikke, at den omstændighed, at en forsker ønsker at erhverve doktorgraden, i sig selv skal medføre, at han skal begunstiges af de begrænsede skatteydermidler, der stilles til forskningens rådighed.